

Lanthandlaren

Den första handelsboden på orten öppnades i slutet av 1850-talet i Ål-lasgården i närheten av kyrkan, av gårdens ägare lantbrukaren Håll Lars Andersson (Ållas) — gårdsnamnet Håll uttalas på ortens mål ”Åll” och dopnamnet Lars i denna sammansättning för ”Lass”.

Håll Lars hade den lilla kammaren i sin stuga inredd till handelsbod och sålde där tobak och snus samt en del andra småsaker. Han kallades vanligen ”tobakskalln”. Stugan var en vanlig bondstuga med ett stort vardagsrum, ”stugu” i ena ändan och den andra ändan upptog en liten farstu och där innanför en kammare. Ingången till kammaren gick från stugan och man måste sålunda gå genom farstun och vardagsrummet för att komma in i handelsboden (andlingsbudi).

Det var egentligen om söndagarna som affären gick bäst. När kyrk-folket gick hem efter gudstjänsten passade de på att in och handla, i syn-nerhet de som bodde avlägset. Om vardagarna sysslade Håll Lars hu-vudsakligen med sitt jordbruk och hade sin handel mera som tillfällig syssla. En så anspråkslös handel krävde föga extra anordningar, och in-redningen i handelsboden inskränke sig till en liten disk med ett lådfack på insidan och några hyllor kring väggarna.

Omkring år 1870 blev det ”godtider” i orten med goda arbetsför-tjänster och folk hade gott om pengar. Då öppnades den ena handelsbo-den efter den andra och Håll Lars upphörde efter hand med sin handel. Det var Oskar Schollin från Mora som satte upp en handelsbod invid



*Håll Mats Larsson,
1849—1882 Värmlands
Annas förste make.*

kyrkan och nästan samtidigt byggdes en handelsbod vid vägen mot Boddarna söder om kyrkan samt en vid Utanmyravägen norr om kyrkan, båda av handlare från Mora (Västerberg på "Stranden" och Aplonåspojkarna i Noret). Samtidigt började också hemmansägaren Sol Lars Jonsson i Sollerön slå sig på handel.

Inom några få år byggdes en föreningsbod rakt framför kyrkan. Anledningen därtill är ej fullt klar men det var nog så att Sol Lars hade sin hand med därvid lag. Han hade tydligen svårt att konkurrera med sina utsocknes kollegor och önskade få dessa avlägsnade, vilket också delvis lyckades genom föreningsbodens tillkomst. Det var endast Schollin som

någon tid kunde fortsätta med sin handel sedan föreningsboden öppnats. Sedan överlät han den på sitt biträde Anna Nilsson som var från Värmland och kallades "Värmlands-Anna". Hon gifte sig sedan med Håll Mats, som var son till ovannämnde Håll Lars. Schollin gjorde också allt han kunde för att förhindra föreningshandel i orten och klagade bland annat på platsen för boden med motivering att den var för nära kyrkan. Vid undersökning konstaterades dock, att även Schollins bod stod lika nära kyrkan och klagomålet lämnades utan avseende. Anna Nilsson befanns vara en duktig affärskvinna och hon klarade sig gott i konkurrensen. Hon blev tidigt änka och gifte sig sedan med Bråmå Lars Larsson, som varit i Amerika och där antagit namnet Louis Larsson, även han duktig affärsman. Denna affär, som drevs fram till 1920-



Bråmå Lars Larsson (Louis Larsson), kallad "Bruter Lass" (1860—1922) och makan Anna Nilsson "Värmlands Anna" (1849—1925) samt sonen Anton f. 1887 som senare antog namnet Melin.

talet var den stabilaste på sin tid och gick hela tiden under firmanamnet Anna Nilsson.

När föreningsboden öppnades fick den överta S.L. Jonssons varulager mot en skuldförbindelse och Måspers Anders Andersson blev föreståndare under S.L. Jonssons överinseende. Föreningsboden sköttes som en vanlig handelsbod, men föreståndaren var oskolad och måtte ej ha förstått sig på att sköta affären. Inom något tiotal år var den färdig för konkurs och boden gick under klubban. S.L. Jonsson, som kallades "Sol Lass" (Sol Lars) var största fordringsägare och övertog nu boden och varulagret och andelsägarna fick ej igen ett öre på sina insatser. Föreståndaren fick också sitta emellan med sin avlöning. Affären hade ej något öknamn.

Boden flyttades nu till en annan plats, ej långt från den förra. Affären gick under firmanamnet "S.L. Jonsson" och övetogs senare av sonen S.A. Larsson, men måtte inte ha gått vidare bra då konkurrenten Anna Nilsson drog de köpstarkaste kunderna. Inom kort brann boden ner till grunden och då det började glunkas om mordbrand, smet S.A. Larsson helt oförmärkt till Amerika och vistades där ett tiotal år. I hemorten kallades han "Sol-Anders" men under sin amerikavistelse ändrade han namnet till Anders Larsson Newton, förkortat till A.L. Newton.



*Sol Anders Larsson, alias
A.L. Newton (1860—1928)*

Under Newtons amerikavistelse inredde fadern Sol Lars en närliggande byggnad till handelsbod och bedrev där handel tills sonen kom tillbaka och övertog handeln på nytt. På den brunna bodens plats byggde sedan Newton en modern handelsbod efter amerikanskt mönster med stolpar och brädväggar, vilket var en nyhet på den tiden. Då någon undrade om detta bygge kunde bli vidare starkt (hållbart) svarade Newton: ”Det betyder ingenting fastän det inte blir så starkt bara det blir *nog* starkt”.

På 1870—80-talet fanns endast handelsbodarna i närheten av kyrkan men sedan öppnades handelsbodarna även i flera byar, främst i Utanmyra av Skräddar Erik Andersson och sedan i Grudbo av Erik Lars Jönsson.

Butikslokalerna i de forna handelsbodarna liknade varandra ganska mycket. Det var en kvadratisk lokal med ingång direkt från vägen som gick förbi. En disk delade rummet så att det blev en avdelning för handelsmannen och en för kunderna. Disken räckte från den ena väggen och så nära den andra, att det endast blev en gång så att man kunde ta sig förbi där och även denna genomgång kunde stängas med en lucka så att disken räckte tvärs över rummet från vägg till vägg. Genom ingången kom man alltså in i avdelningen utanför disken och över dörren hängde en klocka, s k ”pinggäl-stjäll”, som ringde när dörren öppnades. Innanför butiken var bodkammare och lagerrum (magasin) med ingång från butiken. Disken var på den inåtvända sidan försedd med lådor för olika ändamål, däribland ”peningg-lådo” (kassalådan) och ovanpå disken fanns en våg med vikter s k ”lod” i olika storlekar, uppställda i rad efter storleksordning. Runt väggarna, i synnerhet ovanför disken, var det hyllor från golv till tak, fyllda med varor som var lämpliga att hängas upp, t ex skor och bleckkärl mm. På golvet stod strömmingstunnan, fotogenfatet och snuskaggarna samt en hög läder i ett hörn. I butiken rådde en obeskrivlig lukt av handelsbod.

Dagsljuset kom in i butiken genom ett fönster i vardera av de tre ytterväggarna och under den mörka tiden bestod belysningen av en tänd fotogenlampa som hängde över disken. I de första handelsbodarna förekom ingen uppvärmning men snart nog började man värma upp butikerna med en järnkamin eller en murad spis. Någon skylt på handelsboden har ej förekommit förrän på senare tid i något enstaka fall.

I handelsboden fanns att köpa alla slags varor som folk frågade efter.

Fastän ortens befolkning idkade jordbruk och boskapsskötsel, var de inte på långt när självförsörjande ens i fråga om lantbruksprodukter utan de måste köpa en del utifrån, både spannmål till brödsäd samt fläsk m m. Vidare köpte man salt och strömming, nödiga redskap för jordbruksändamål, läder till skor och selar, klädespersedlar och tyger av olika slag, t ex mollskinn till byxor samt spik och glas för byggnadsändamål, smidesjärn och husgeråd av olika slag. Vidare köptes tändstickor, kaffe och socker samt andra njutningsmedel såsom tobak och snus, karameller och lakrits, brännvin och vin o s v.

Handelsmannen köpte varorna från Falun och av gammalt, då telefonen saknades och postförbindelsen var bristfällig, reste han själv då och då in till staden och beställde de varor han behövde. Varorna forslades sedan med häst, vilket gick bekvämast vintertid då förbönderna kunde färdas över Siljan. Med tillkomsten av Södra Dalarnas järnväg på 1880-talet blev det bekvämare att få varorna fraktade från Falun. Då blev det

14 NOVEMBER. 1904

		Uppi		Ned	
		Uppi	Ned	Uppi	Ned
1T	Allhelgonadagen	♂ 0.13 f	7. 8/3.54	1.15e	1.49e
20	Tobias	♀ n. 4.39 e	7.11/3.51	—	2.16e
3T	Hilbert		7.13/3.49	0.39f	2.39e
4F	Noro		7.16/3.46	2. 7f	3. 1e
5L	Eugen	♂ ndrmost	7.18/3.44	3.34f	3.20e
6S ★ 23 e. Tref. <i>Atta satigheter, Matt. 8: 1-12.</i>					
Allhelgonssöndagen					
	Gustaf Adolf	♂ u. 1.44 f	7.21/3.41	5. 3f	3.42e
7M	Ingegard	● 4.37 e	7.23/3.39	8.31f	4. 7e
8T	Vendela		7.26/3.37	7.56f	4.38e
90	Teodor	♀ n. 4.58 f	7.28/3.34	9.14f	5.14e
10T	Martin Luther		7.31/3.32	10.23f	6. 0e
11F	Mårten		7.33/3.30	11.19f	6.50e
12L	Konrad	♂ n. 9.30 e	7.36/3.27	0. 4e	7.56e
13S ★ 24 e. Tref. <i>Jairi dotters uppväckande, Matt. 9: 18-28.</i>					
	Kristian		7.38/3.26	0.39e	9. 4e
14M	Emil		7.41/3.23	1. 7e	10.11e
15T	Leopold	♂ 1.38 f	7.43/3.21	1.38e	11.20e
160	Edmund	♀ n. 4.36 e	7.46/3.19	1.46e	—
17T	Narokrow	♂ fjärrmost	7.48/3.17	2. 3e	0.30f
18F	Magnhild		7.51/3.14	2.19e	1.40f
19L	Elisabet	♂ u. 1.41 f	7.53/3.18	2.85e	2.50f
20S ★ 25 e. Tref. <i>Den yttersta domen, Matt. 28: 21-48.</i>					
	Pontus		7.55/3.11	2.52e	4. 0f
21M	Helga		7.58/3. 9	3.11e	5.12f
22T	Cecilia		8. 0/3. 7	3.20e	6.23f
230	Klomens	♂ 4.12 f	8. 2/3. 6	4. 5e	7.33f
24T	Gudrun	♀ n. 3.61 f	8. 5/3. 4	4.44e	8.43f
25F	Katarina		8. 7/3. 2	5.38e	9.46f
26L	Torkel		8. 9/3. 1	6.38e	10.40f
27S ★ 1 f Adventet <i>Jesus intåg i Jerusalem, Matt. 21.</i>					
Estrid Hög. Joh. 18: 36, 37. Att. Ef. 1: 3-14.					
28M	Malte	♂ n. 8.84 e	8.18/2.58	9. 1e	11.55f
29T	Sune		8.15/2.56	10.22e	0.22e
300	Anders	♂ 8.88 f	8.18/2.55	11.47e	0.46e

— November —

Bland bekanta storheter vi träffa denna månad ha vi Gustaf Adolf som stred för en bättre religion. Mårten Luther som stukade katolikerna och dängde bläckhornet på hornper, så detta majestät för all framtid darrar för bläck. Napoleon som satte skräck i hela Europa. Allt detta är nu sagor blott; men rena verkligheten är att ni köper allt billigast

i

S. L. Jonssons
Diversehandel.

Prov på marknadsföring från år 1904. Reklam för S.L. Jonssons affär i en almanacka från detta år.

ångbåtstrafik på Siljan och varorna fraktades över Insjön. Vid Sollerön var det emellertid så långgrunt, att det var nödvändigt med en brygga med en lång bank så att båten skulle kunna lägga till. Ångbåtskaptenen, som hette Ståle, märkte ut bryggans längd med en påle. En av handlanden som var med och bekostade bryggan, tyckte emellertid att bryggan blev för kostbar och flyttade in pålen, med påföljd att när bryggan var färdig kunde båten ej lägga till vid lågt vattenstånd. Kyrkoherde Lars Dahlin som var en stor humorist, yttrade en gång därom: "Stålen satte ut pålen men snålen drog in pålen och därför blev bryggan för kort". Bryggan förlängdes senare.

I de första handelsbodarna i orten saluhölls även brännvin och sedan detta blev förbjudet fick man i stället köpa vin. När de sprittörstiga gubbarna sålt något skogsskifte eller fått sin avlöning för skogsarbetet på våren, brukade de sitta i handelsboden och dricka vin så länge pengarna räckte. Familjen fick ofta svälta och fara illa. Det hände också att några fick dille, att någon söp ihjäl sig o s v. En natt då några supbröder var samlade i handelsboden kom de överens att den som tordes gå in på kyrkogården mitt i natten och hämta en gravvård (ett träkors) och uppvisa, skulle få ett halvstopp vin av de övriga. Den dristigaste av dem anmälde

Krig mellan Förenta Staterna och Japan?

Denna rubrik ser man ofta i tidsningarna nu för tiden. Ett mera lokalt krig föres här på Sollerön i fråga om pris på varor.

Den som afgjort afgått med seger i striden om *läga priser* och *bästa varor* är undertecknad. Myteri bland andra fastens soldater sker dagligen sedan de en gång efterbort pris och jämfört varornas godhet.

För hösten framhålls:

Uma Ny Norsk Petsill, Fin-fin Ny-strömming, Vinterkläder, Skodon, m. m., m. m. till ovilkorligen ortens lägsta pris.

A. L. Newton, Sollerö.

Reklamkriget på Sollerön. Sol Anders Larsson, hemkommen från Amerika med nytt namn och nya idéer.

sig och var bort och hämtade gravvården. Sedan gällde det att återställa den på sin plats igen. Mannen tänkte kasta gravvården in över kyrkogårdsmuren men kunde ej släppa den utan måste ställa den på sin plats. Då han gick tillbaka var kyrkogården alldeles full med huvudlösa gubbar så han nått och jämt kunde tränga sig fram och han gick och vadade i blod upp till knäna.

När Hållmatsgubben i Bengtsarvet på våren skulle ut och så en kornåker hade han sin väg förbi handelsboden. Han var då in och bytte åt sig vin för utsädet så att han endast hade några få korn att så. Då kornet kom upp var det bara något strå här och där och då skylldes han på att utsädet hade varit odugligt. Det var många som den tiden blev ruinerade genom sitt spritbegär under det att handlanden skodde sig.

Vid denna tid byggde Schollin även ett färdställe invid landsvägsbron över Mångån och kallade det Tallbo (kallas numera Mångbro). Det låg vid stråkvägen mellan Leksand och Mora där förbönder ständigt drog fram och där gick vinhandeln kanske ännu bättre än hemma i byn.

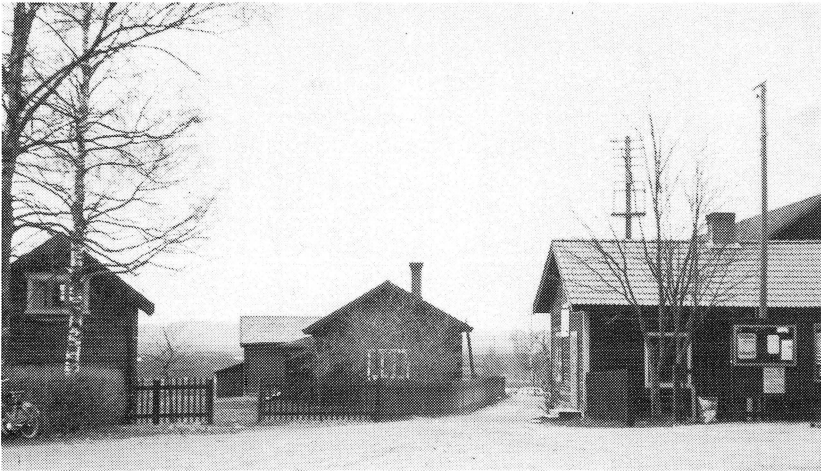
Vintertid gick dock av gammalt största stråkvägen över Siljans is och då var det en solleröbo som satte upp en liten byggnad på Tällnäs mitt emellan Siljansnäs och Sollerön. Där fick färdfolk rasta och även där såldes brännvin. Personen ifråga sålde även brännvin hemma på gården. Han bytte bl a till sig lump för brännvin och det sades att gummorna gick i båtstäderna och stal ”dävittjor” (trasor varmed tapphål i båtarna stoppades igen) och bytte till sig brännvin för, varvid försäljaren fick öknamnet ”dävittjkrögärn”.

Någon nämnvärd byteshandel förekom inte med folket i orten då ingen hade något att avyttra. Det var i regel endast något skålpund smör och någon kanna mjölk för eget behov som handlanden bytte åt sig. För lejt arbete brukade han också lämna varor och likaså för forkörning. För såvitt det fanns möjlighet att betala, handlades kontant, men då folk hade ont om pengar lämnades kredit. Att få på kredit kallades att ”bårga”. Någon bestämd tid för kreditgivning gällde ej utan en förmögen kunde få stå i skuld nästan hur länge som helst och hur mycket som helst, medan krediten för en kund i små omständigheter alltid hölls inom vissa gränser och även inom begränsad tid. Ränta räknades ej på bokskuld, men efter längre eller kortare tid beroende på handlarens soliditet eller eget behov att indriva sina fordringar, inkrävdes skulden medelst skuldbrev. Kunde ej gäldenären betala sin skuld, fick han skriva på

en revers med 6 % årlig ränta. Motbok förekom i regel inte utan kunden litade helt och hållet på handlaren i detta avseende. Bokföringen av skulden var av enklaste slag. När varor togs på kredit specificerades och prissattes de i en "kladd" samt antecknades dato och kundens namn och när skulden betalades överkorsades posten ifråga.

Alla ortsbor gjorde sina inköp hos handlaren och det var endast tillfälligtvis de handlade på annat håll, t ex vid marknader och andra tillfälliga besök i samhällen eller städer. Varje handlare hade också sina egna stamkunder och det var endast sådana kunder som var i ständigt behov av att handla på kredit, som flyttade från den ena handelsboden till den andra och "bårgade" överallt så länge det gick.

Handelsbutiken var en given samlingsplats för ortens folk. Där fick man alltid veta de senaste nyheterna och där dryftades skandalhistorierna och där trivdes folk som inte hade så bråttom med sina hemsysslor. Kyrkoherde Dahlin hade också lagt märke till detta förhållande med folk som stod och hängde sysslolösa i handelsboden och varnade sina läs barn för att bli "bodhängare". Dahlin trivdes dock själv bland folk i butiken och hade ofta ärende dit. Vid ett sådant handelsbodtillfälle kom



Till höger det hus där Sol Lars Jonssons handelsbod från slutet av 1880-talet inrymdes. Senare använt som postkontor. T v Böj Jons- gården. Husen är nu rivna och har fått lämna plats för Sundsvägen mot Mora. Foto: Håll Gustav Nilsson 1956.

dåvarande länsman E. Berg in i butiken med en tam kråka på axeln och då utbrast Dahlin: ”Lika fåglar skockas”.

Handlaren tyckte bäst om att ha butiken full med folk och gjorde sig aldrig någon brådska. Detta var i synnerhet fallet med Louis Larsson i firman Anna Nilsson. Han tog det alltid lugnt och omständligt när han ”svarvade” strutar, sk ”lurär”, vägde upp varorna, slog in paket, skrev upp de olika posterna på en papperslapp och summerade ner priset. Han räknade omsorgsfullt med pennan de enklaste tal, medan fru Anna var en mästare i huvudräkning och aldrig behövde använda pennan. När Louis tog betalt, rätade han omsorgsfullt ut varje skrynkla och veck på sedlarna och lade dem i press under en tung vikt på disken. Under tiden underhöll han kunderna med historier och lustigheter. Här hölls alltid prima varor och fasta priser och det var inte lönt att försöka pruta. Men fastän varorna här i allmänhet var en smula dyrare än i övriga butiker, var dock här den största kundkretsen. De som önskade pruta fick hålla sig till de andra handelsbodarna. Där var priserna ej så bestämda och varorna ofta av sämre beskaffenhet. Det ingav ej heller alltid förtroende när handlanden viskade i kundens öra att ”det kostar så och så mycket men du ska få det för så och så mycket billigare”. Ett sådant nedsatt pris kallades ”viskäl-pris” (viskpris).

I konkurrensen mellan handlarna i orten användes olika knep, bland annat reklam och prissänkning på en del varor. S.L. Jonsson gjorde t ex ett gott kap när han sänkte priset på tobak från 1 kr till 85 öre per helrulle. I konkurrensyfte brukade också kunden bjudas på ”något på köpet” (nä upå tjöpa). Det vanliga var en strut karameller eller annat gott. Den som föredrog sprit fick följa med in i bodkammaren och få en sup, i synnerhet om det gällde någon större affär som gjordes upp. I vissa fall kunde det förekomma att affärer gjordes upp sedan kunden blivit berusad och var mindre nogräknad vad han gjorde. Seden att bjuda på sprit i butiken har i viss mån fortlevt till något tiotal år in på 1900-talet.

I allmänhet hade kunden bytesrätt om han tagit emot en underhållig vara eller en som på något sätt ej passade. Rättelse i påvisbar felräkning eller felväxling vid handel, fick också kunden beredvilligt.

Snattare i butiken hölls efter så gott sig göra lät. Under S.L. Jonssons tid var det en liga i butiken och då passade pojkar på att gå in och begära någon sak som han måste gå ut i magasinet efter och under tiden tog de pengar ur kassalådan. Ligan blev emellertid upptäckt och beford-

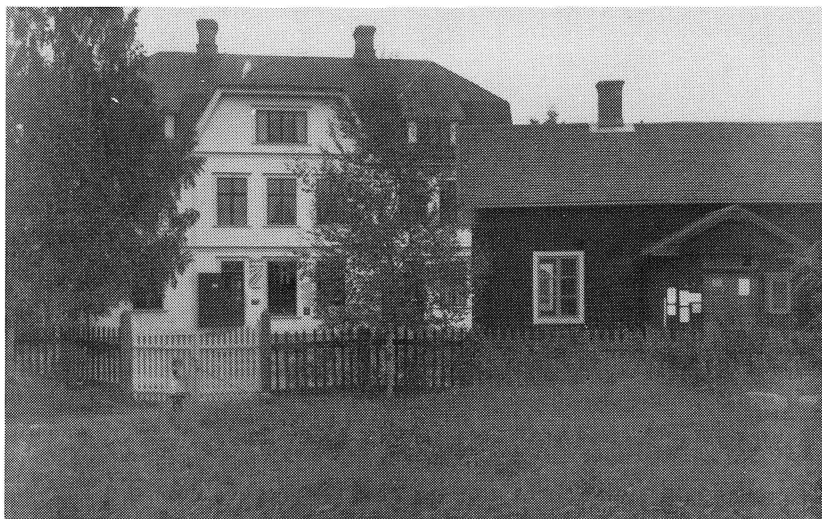
rad till laga näpst. Men även lindrigare snatterier bestraffades. Det var t ex en person som brukade snatta karameller och godsaker på disken. När han en gång kom in i butiken tog han som vanligt karameller på disken och åt. Om en stund började handlaren svära och undra vart råttgiftet tagit vägen som han lagt på disken. Tjuven blev förskräckt och erkände att han ätit upp det. Då fanns det ej någon annan bot sade handlaren än att han som motgift drack en kvarter sirap och sedan ut och springa så mycket han orkade en halvtimme. Om han stannade tidigare var han dödens. Tjuven som ej var något ljushuvud, hade ingen annan råd än att följa ordinationen. Inom kort började magen att göra uppror och innan halvtimmen var gången var han räddad till livet men också botad för sitt snatteri.

Efter vilka grunder handelsmannen beräknade sin provision på varorna är obekant. Varupriset utmärktes med chiffer på en lapp som var fästad vid varan eller också var det skrivet direkt på den sak priset gällde. Efter vilka principer chiffret var uppgjort eller om det gällde utförsäljningspriset är obekant då det var handelsmannens hemlighet som inte angick kunderna.

Handlaren hade som regel intet särskilt intresse av marknader, men någon gång hände det att Newton hyrde sig ett stånd på Mora marknad och sålde varor där.

Handlaren skötte som regel arbetet ensam i butiken, ibland med tillhjälp av någon från det egna hushållet. Ett undantag från denna regel utgjorde Schollin, och senare Newton, i vars tjänst flera infödda affärsmän fått sina första lärospån. På den tiden hade en handlare aldrig mer än ett biträde, s k ”budbetjänt”, då detta endast ansågs som en oundgängligen nödvändig ställföreträdare då han själv någon gång måste lämna butiken. Senare tiders varuomsättning har dock krävt större personal även för själva expedieringen av kunder och numera är det vanligt med en hel stab av handelsbiträden. Av gammalt skötte handlanden själv om expedieringen då han var tillstädes och kunderna var vana vid att han betjänade dem.

Otaliga anekdoter finns om Newton. Hans önskan att göra sig bemärkt tog sig många uttryck. På sin 60-årsdag skänkte han 1 000 kronor till en fond, varav räntan årligen skulle utdelas till den avgående skolklassens mest välartade gosse och flicka. Därmed bräckte han alla sina kollegor i orten, ty ingen av dem hade varken förr eller senare skänkt



Lindé & Co's affär och pensionat som då kallades Björkliden, nuvarande Konsumaffären. I förgrunden sockenstugan som senare flyttades till en plats söder om kyrkan.
Foto: Håll Nils Mattson 1917.

Rikstelefon N:o 2

Försäljer
Sollerö Roddbåtar
Läder & Skodon
Specialité
OOO

SOLLERO den 4 Mars 1913

Herr Sollerö Hembygdsförening Debet

LINDHÉ & Co

(Innehafvare E. E. LINDHÉ)

MANUKTUR-, SPECERI- & DIVERSEHANDEL

20 Kantä lagis för		
" Havs Jord. Sukkerbruna		6.-
" Jord middag		3.-
Manuery		9.-
Behalt den 9/11		415
E. E. Lindhé		

Faktura från Lindé & Co till Hembygdsföreningen för uppehälle åt konstnären Gustaf Ankarkronai samband med föreningens bildande.

bort någonting såvitt är känt.

I detta sammanhang kan också presenteras hemmansägaren Trapp Lars Andersson i Gruddbo. Han var en tid "bodbetjänt" i Vesterbergs filial på Sollerön men slog sig sedan på hästhandel och kallades "ästsköjår" (hästskojare). Han gick i gårdarna och köpte upp hudar och skinn som han sedan hade med sig till Norge då han besökte marknader för att köpa upp hästar.

Lanthatlarna hade som regel ej några kommunala uppdrag men anlitasdes mycket då folk behövde hjälp med skrivelser o d och som rådgi-



Trapp Lars Andersson f. 1837 och hustrun Svarf Karin Olsdotter f. 1845 Trapp Lars var en tid "bodbetjänt" i Västerbergs filial på Sollerön och slog sig sedan på hästhandel.

vare i juridiska angelägenheter. Till yrket hörde också att vara ”glas-mästare” och när det t ex såldes en ”kista” fönsterglas till ett nybygge, var han självtagen att komma till ort och ställe och ”skära i” glaset i bågarna och kitta det.

Handlaren var också den första i orten som höll sig med tidningar och telefon och han fick till en början stå till tjänst och hjälpa dem som ville telefonera. Handelsboden var samlingsplats och nyhetscentral där man fick hämta sin post och prenumerera på tidningar och postexpeditionen ombestyrdes tidvis av någon handlare.

Fordom var orsbfolkningen hänvisad till staden — Falun, och tidigare ända till Gävle för att köpa det allra nödvändigaste, vartill i första hand räknades salt och strömming. Handelsbodarna och den förbättrade kommunikationen kom dock att helt ersätta den besvärliga stadshandeln och har i hög grad bidragit till ökat välstånd. Men lättare tillgång till varorna har också medfört ökade anspråk samt benägenhet att leva över tillgångarna och sätta sig i skuld. Det hände därför ej så sällan att en hänsynslös handlare genom obegränsad kreditgivning tillägnat sig hela hans förmögenhet så att kunden kom det allmänna till last. Kontanthandel börjar därför numera anses vara riktigast och bäst fastän det är svårt att ändra på förhållandet för den som är van att handla upp pengarna innan de blivit tjänta, vilket uttryckes i följande talesätt: ”Ä e svårt tä få assolä attum då ä a kemi framum” (Det är svårt att få ändan bakom när den en gång kommit framför).

/Håll Nils sagesman: Sar Anders i Bodarna (f 1848). Frågelista M 166 från Ulma 1943./
Sollerön 20 april 1943

Håll Nils Mattson